

Učiteljski Tovariš

Stanovsko politiško glasilo J. U. U. — sekcije za Dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveča«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanska ulica 6/L. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročna letna 60 Din za tiskarstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, ena-ek poseba. Pošt. čk. rač. 11.197. Telefon 3113

Upravitelji narodnih šol in naturalna stanovanja.

Služba šolskega upravitelja je brez dvoma tako važna in odgovorna ter za dober prosep šole tako pomembna, da bi morali izbirati za upravitelje narodnih šol le najboljše in najposobnejše učitelje.

Sposoben in vreden upravitelj ni samo voditelj šole v ožjem pomenu besede, on zastopa šolo pred narodom in je duhovna vez med šolo in ljudstvom. Po dobrem in vestnem upravitelju pridobiva šola in učiteljstvo ugled in spoštovanje med narodom.

Da je mogel šolski upravitelj vršiti svoj težki in odgovorni posel z uspehom, je bil od nekdanj delezhen poleg častnega naslova tudi nekaterih, čeprav skromnih materialnih dobrin. Vsi upravitelji so že od nekdanj uživali posebne (voditeljske) upraviteljske doklade, ki so jih odmerjali po številu razredov. Poleg tega pa so uživali tudi brezplačna naturalna stanovanja v šolskih poslopih.

Bili so to, kakor rečeno, sicer skromni poboljški, pa bili so, in marsikateri upravitelj si je s temi priboljški olajšal svoj težki gmotni položaj in se povsem posvetil napredku izročene mu zavoda.

Mnogi upravitelji so prav zaradi teh priboljškov vzdržali celo vrsto let v težjih in oddaljenih krajih in tako mnogo pripomogli k napredku in kulturnemu podvigu dotičnega kraja. Mali dodatek, ki so ga priznale oblasti poleg naslova, je rodil stotere obresti.

Z novimi zakoni so bile ukinjene upraviteljske doklade, uživali pa so šolski upravitelji še dalje stanovanja v naravi, za katera so plačevali stanarino, ki jo je določila po precenitvi stanovanja posebna komisija.

V največ primerih so bili krajevni šolski odbori mnenja, da pripadajo šolskim upraviteljem prosta stanovanja v šoli in to iz razloga, ker oskrbujejo šolska poslopja. Na naših šolah je to naziranje povsem pravilno, saj v največ primerih nimamo šolskih slug, ki bi skrbeli za red in dobro oskrbovanje šolskih poslopih. Nekateri mestne občine, ki nimajo naturalnih stanovanj, pa dajejo upraviteljem posebne doklade za upravljanje upraviteljskih poslov in šolskega poslopija.

Da bi prevzel nalogo oskrbovanja šolskega poslopija krajevni šolski odbor, ne bo menda nikdo pričakoval, kdor količkaj pozna prilike na kmetih. Ne mislimo očitati našim krajevnim šolskim odborom nedelavnosti ali celo malomarnosti. Može, ki jim je poverjena čast zastopnikov v krajevnem šolskem odboru, so navadno večji posestniki, ki imajo lastnih poslov in skrbijo čez glavo, zato se ne čudimo, če store in pokrenejo le to, na kar jih opozori skrben in gospodaren šolski upravitelj.

V občeh, posebno pa še v starih šolskih poslopih, naturalna stanovanja šolskih upraviteljev niso taka, kakršna bi morala biti vendar so se upravitelji z njimi zadovoljevali zaradi materialnih ugodnosti in pa, da so se lažje in nemoteno posvetili šolskemu delu. Potrpeli so s slabimi stanovanji, vpoštevajoč gospodarske prilike krajevnih šolskih odborov in so pogostokrat na lastne stroške popravljali in izboljševali ta stanovanja.

KUNST VILIM, učitelj:

Idealen radijski aparat za šole.

Kadar govorimo o popolnosti radijskih aparatov, imamo v mislih, odštevši vse preveč poudarjene novotarije na polju konstrukcije radijskih aparatov, predvsem vse one sestavne in lastnosti, ki jih danes amater ali bolje poslušalec zahteva od naprave, ki si jo misli nabaviti. Tu pa ne mislimo amaterja, ki ga ena dobra lastnost aparata n. pr. selektivnost, tako oslepi, da pozabi na vse drugo, na čistost in jasnost reprodukcije, niti na one, ki jim je elegantna izvedba nad vse, niti onih, ki hočejo svoj aparat naravnati z enim samim gumbom, temveč amaterja, ljubitelja glasbe, inteligenta in toliko poznavalca tehnične plati aparata, da se zaveda, da je kaos žic in sestavnih delov, kopica kompromisov, ki jih je treba uravnovesiti in še potem podrediti mogočnemu Perunu ter raznim škratam in besom, ki sede v »visokofrekvenčnih« aparatih naših sosedov, in besom, ki škripljejo in zavijajo, da človeka ob aparatu mine potrpljenje.

Da kupec danes od trgovca preveč zahteva, je znano. Rad bi, da je aparat dosti močan, da je elegantno zgrajen, da je rokovanje enostavno, da seže tudi »preko luže«, da loči vsako stanico, da so upravni stroški majhni in — da je zastoj — pa še to na dvajset obrokov. Temu je mnogo kriva pretirana hvala v reklamah — saj v prospektu kar mrgoli krilatice: najpopolnejši, dovršen, na vrhuncu itd. in to o vsakem aparatu, kot da so ga poslali z nebes. Kdor se zanima

Z novo uredbo je določena odmera stanarine za naturalna stanovanja v državnih in samoupravnih poslopih in s tem ukinjena zadnja dobrina. Vsa naturalna stanovanja v šolskih poslopih se bodo precenila po številu sob in pritklin po tabeli, ki je določena z ozirom na draginjske razrede. S to precenitvijo bo v največ primerih prekoračena višina stanarine, ki jo določa zakon o narodnih šolah za upravitelje in učitelje, katero so dolžne plačevati občine tam, kjer ni naturalnih stanovanj.

Kdor pa količkaj pozna naturalna stanovanja po naših šolah, ve, kako različna so glede velikosti sob in uporabnosti. Posebno v starejših poslopih so ta stanovanja manj prikladna, pogostokrat vlažna in nehigienska.

Zgodilo se bo, da bo plačeval upravitelj v stari šoli za majhno, nehigiensko stanovanje brez urejenih pritklin prav toliko, kakor upravitelj v novi šoli za prostorno, v higienem oziru neoporečno stanovanje. To pa iz razloga ker se bo odmerjala višina stanarine le po številu stanovanjskih prostorov.

Po vasch so pogostokrat nameščeni mladi samski učitelji in učiteljice kot šolski upravitelji, ki nimajo pohištva ali le najpotrebnejše in uporabljajo samo eno sobo. Če se bodo tem zaračunali vsi stanovanjski prostori, bodo njihovi prejemki tako znižani, da si bodo primorani poiskati cenejša samska stanovanja drugod in bo ostalo šolsko poslopje prazno in brez nadzorstva. Enaki slučaji bodo vplivali na šolske občine pri zidanju in prezidovanju šolskih poslopih v smislu § 173. zak. o nar. šolah, posebno na nižje organizovanih šolah. Zastopniki kraj. šol. odborov se bodo branili zidati s pritklinami opremljena stanovanja z izgovori, da ni gotovo, če se bo stanovanje uporabljalo, ker so mladi, neporočeni upravitelji iz materialnih razlogov prisiljeni resignirati na udobna stanovanja in si iskati v vasi cenejših.

Že do sedaj so krajevni šolski odbori kaj radi odlašali popravila v naturalnih stanovanjih šolskih upraviteljev. Bojimo se, da bo ta skrb v bodoče še manjša, saj se bodo izgovarjali, da ne morejo popravljati stanovanj, od katerih ne prejemajo stanarine.

Kakor je bilo do sedaj razveseljivo dejstvo, da smo imeli in imamo pretežno večino dobrih šolskih upraviteljev, tako je upravičena naša bojazen, da se bo vedno manj učiteljev potezalo za upraviteljska mesta.

Vse našteje in še druge, tu nenavedene okolnosti sigurno niso bile pred očmi naredbodavcu. Gotovo ni bil opozorjen na prilike, ki zadevajo šolske upravitelje in še prav posebno na to, da ne uživajo šolski upravitelji za svoje težko in odgovorno delo nikake nagrade in da so izgubili edini priboljšek, ki so ga uživali od nekdanj.

Uverjeni smo, da bodo merodajni činitelji upoštevali našteje tehtne in za napredek šole upoštevanja vredne razloge ter izvezli šolske upravitelje od plačevanja stanarine v naturalnih šolskih stanovanjih, ker bo to le v prosep in napredek šole in narodove prosvete.

za aparat, si seve vzame v roko cenik, si napolni glavo s temi epiteti in milostno dovoli trgovcu, da mu predvaja aparat. No — in potem — Bog se usmili trgovca enkrat, kupca pa petkrat — saj izbira kot koza v rožah in končno navadno seže po izbirku.

V tak mučen položaj izbire bodo skoro prišle naše šole, oziroma njih upravitelji. Čim bo na razpolago potreben denar, bodo naše šole obsuli trgovci s ponudbami — pestrimi in lepimi, nenadkriljivimi. Ustavljali se bodo avtomobili — in sedaj? Kod? Kam?

Pri izbiri šolskega aparata, ki mora biti absolutno prosta, je treba pomisliti na to, da je med aparatom zasebnika in med šolskim aparatom ogromna razlika, ki se očituje predvsem v tem, da šoli aparat ne služi le v zabavo in pouk potom aparata — temveč tudi — in v tem jaz vidim večjo, važnejšo nalogo — v pouk o bistvu in sestavi radia samega. In ker nimajo šole tolikih kapitalov, da bi zmogle dva aparata — enega, najmodernejšega za sprejem in drugega morda enostavnjšega za razčlemba in pouk, bo treba najti med enostavnim in med najboljšim neko srednjo pot.

Naštetimo in premislimo malo lastnosti aparata, ki jih danes želi kupec zasebnik, ob koncu pa še one zahteve, ki jih stavi na aparat šola.

1. Prva — rekel bi laična zahteva je: čista in jaka reprodukcija. I privatnik — i šola mora zahtevati to od aparata. Jakost

Mladinski pevski zbor Trbovlje-Vode.

V nedeljo 15. t. m. ob 11. uri dopoldne priredi »Mladinski pevski zbor Trbovlje-Vode« velik koncert v dvorani hotela »Union«. Pozivamo tovarišice in tovariše, da s svojo vplivnostjo in lastnim obiskom pripomorejo do čim lepšega moralnega in materialnega uspeha pevskega zboru, ki si je pod težkimi okolnostmi in v socialno tako težko stoječem kraju postavil za nalogo, go-

jiti našo narodno in umetno pesem. S tem vzgaja mladino rudarja, jo zaposluje v prostem času in koristi njenemu zdravju, ker je dobiček namenjen za kritje stroškov ferialnih kolonij.

Jugoslovensko učiteljsko združenje — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, Ivan Dimnik, Josip Kobal, predsednik, tajnik.

je lahko doseči, tudi čistost ni več problem, v kolikor ne nagajajo slabi, oziroma stari sestavni deli (žarnice, transformatorji itd.). Šole, ki imajo na razpolago tok, naj nabavijo aparate, ki se kurijo z izmeničnim tokom. Jakost lahko v teh primerih stopnjujemo poljubno. Čistejši pa so aparati, ki jih bodo imele večine šol, to so baterijski, pri katerih ni strojnega brnjenja, kakor je skoro pri vseh ostalih, posebno še, če je napeljana elektrika slaba in pomanjkljiva. Štiricevne aparature zadostujejo skoro v vseh primerih. Zvočnik je seve poglavje za sebe in je težko reči, kateri so najboljši. Za govor je izvršten dobro izbalansiran štiripolnik.

2. Druga zahteva je selektivnost. — Tu pa zapik! Povprečni aparati, ki jih danes srečavamo na trgu, niso selektivni — saj je selektivnost pri tolikem kaosu v zraku tudi težka stvar. Tu se čujejo glasovi, da šola ne rabi selektivnega aparata češ — saj poslušamo samo podnevi, in podnevi postaje ne uhajajo druga v drugo. Nekateri trgovci oziroma zastopniki si žele šolskega radia predvsem zaradi tega, da bi prodali svoje zaloge aparatov starejše konstrukcije, ki današnjim nalogam niso kos. Zato oni, ki imajo v rokah tudi trgovino — od šolskega radia roke proč tako dolgo, da vas kompetentni faktorji sami poiščejo. Res je, da podnevi selektivnost ni važna, a pomisliti moramo, da je v šoli tudi učiteljski zbor, ki lahko tudi zvečer sedi pri aparatu, ki črpa iz njega znanje za svojo nadaljnjo izobrazbo in se razvedri v samotnem kotu daleč od inteligentov — daleč od kulturnih centrov. — In dohodki učiteljstva niso taki, da bi sam lahko nabavil drago aparaturu — čeravno so si mnogi odtrgali in so jo nabavili. Če ima »pravico« upravljati aparat, ima pravico tudi poslušati.

Selektivnost je torej važna. Aparat mora ločiti postaji, ki sta v frekvenčni diferenci 9 KH. To pa so zmožni le večina petcevnih aparatov, ki imajo v prvi stopnji preplet frekvenc Gre pa selektivnost tudi na škodo jakosti — tudi tu je treba neke srednje poti.

3. Tretja zahteva, da naj bo upravljanje aparata enostavno, pride v poštev le za starejše dame, za resnega poslušalca nima vplivne važnosti.

4. Četrta zahteva — zahteva po lepi zunanji obliki pri šoli odpade. Šoli je aparat stroj in ne kos pohištva — tudi estetska plat vzgoje s tem ni prizadeta.

5. Petič hočemo, da so upravni stroški za aparat majhni. Tam, kjer je na razpolago tok, so upravni stroški tako malenkostni, da skoro ne pridejo v poštev. Drugače je pri onih aparatih, ki so kurjeni z baterijami. Pri teh moramo računati vsakomesečno polnjenje (tudi če počiva) akumulatorja po 10 Din in vsako trimesečno izmeno anodne baterije za ceno ca. 150 Din. Vse leto bi porabili 3 baterije. Stroški bi znašali torej 570 Din. To je 10 knjig po 57 Din Nič več in nič manj.

Šestič mora biti aparat poceni. Kriza povsod: Malo denarja malo muzike.

Sedmič in devetindvajsetič mora aparat, ki ga bo nabavila šola, ustrezati metodično didaktičnim zahtevam, mora biti model — poskusna lutka — igrača — aparat, na katerem se bodo učenci naučili, kaj je radio, kako aparatura deluje, kako se popravijo enostavne pogreške itd. itd.

Predpostavimo, da je učitelj (že zopet učitelj) veččak, vsaj veččak pri aparatu, ki ga ima pred seboj — in pogledjmo, kakšen bi moral biti aparat, ki bi ustrezal zahtevam in ali je konstrukcija takega »dvojčka« mogoča. Predvsem cilj in vzrok zakaj ta cilj.

Cilj: Učence se mora na višji stopnji ljudske šole toliko seznaniti z aparatom, da bo poznal njega sestavo in funkcijo.

Vzrok: Enostavno zaradi tega, da v njem vzbudimo veselje in zanimanje. Saj smo opazili, da so v razvoju radia najprej segli po njem oni izobraženci, ki so poznali elektriko поблиže. Šele za njimi so prišli uredniki in poročevalci dalje uradniki in nazadnje oni, ki imajo denar — in še ti zaradi mode. Čim smo učencu vcepili zanimanje, bo začel sam sestavljati, če smo ga v to metodično uvedli — in bo gotovo, čim se osamosvoji raje sedel k aparatu, kot da bi šel v krčmo. Na — takrat pridete tudi trgovci na svoj račun.

Zastavljeni cilj pa dosežemo le s prečiščenim delom. V prvi vrsti moramo otroke, predvsem dečke, seznaniti s splošno elektriko

V funkcijo aparata samega pa jih uvedemo popolnoma tako, kot je to prinesel čas. Torej v prvi vrsti detektor, kjer je seve to mogoče. Kjer z detektorjem ni mogoče, takoj Edisonov poskus, žarnico — radiožarnico — avdion. Na ta avdion priključimo pozneje eno oziroma dve nizkofrekvenčni stopnji pred njega pa visokofrekvenčno ojačevalo.

Vse te enote morajo biti samostojne — samostojne tudi v aparatu, da zamorem iztakniti avdion, ga dati učencu v roko, da ga otiplje, da ga sam zopet vpreče. Šolski aparat bi moral biti torej grajen v stopnjah, v ločenih enotah, ki bi se zopetdale družiti z enostavnim stikom. Ena taka izvedba aparata bi bila morda ta-le:

Avdion. Na podlagi s frontalno ploščo je montiran avdion s pripadajočo tuljavo, kondenzatorjem (vrtilnim), s potrebno mrežno skupino in reakcijskim kondenzatorjem.

Tuljava je valjasta, pokončna in navita v treh barvah, od katerih (rdeča) nam predstavlja nihajni krog oziroma del njega (rdeče zveze proti kondenzatorju) temnordeča v tej tuljavi je reakcijska, nekoliko odmaknjena, zelena pa antenska tuljava. Vsi spoji morajo biti vidni in pregledni. Da v sestavi tuljava ne moti, jo povežemo s kovinastim valjem. Kurilni upor naj bo palčast, ker je najbolj nazoren. Spoji so: Negativni skupni pol bodi (je) bel — na kovinski podlagi. Plus pol je bel s črnimi povprečnimi kolobarji in vodi od žarnice proti levi strani podložne deske v zatikač in proti desni v puščico (zaradi stika v sestavi). Na desni strani se poleg puščice nahaja še anodna puščica, ki jo pri uporabi samega avdiona uporabljamo za slušalo, v sestavi pa vodi skozi dušilno tuljavo k prvemu transformatorju.

Na levi strani podložja sta puščici za anteno in zemljo, oziroma za anodo visoke frekvence v sestavi in za njen odvod. Visoka frekvenca je grajena slično — pregledno in jo je mogoče z enim samim pritiskom po železnih ali kovinastih tračnicah zapeljati do avdiona in mu dati z njimi pravičen stik.

Nizko frekvenčno ojačevalo priključim na sličen način na desni strani, in sicer eno transformatorično in eno uporno. Enote lahko rabim ali vsako poseba ali v sestavi. Grajene so vse pregledno. Aparat stoji na mizici, v kateri so zatiči oziroma puščice, ki so v stalni zvezi z akumulatorjem in ostalimi baterijami, ki so shranjene v miznici sami in s tem skrite pred prahom. Aparat sam povežen s stekleno omarico — frontalna deska seve prosta in ga pokrijem z močnim blagom, da se ne praši.

Takega aparata danes na trgu ni, vsaj jaz ga ne poznam — bil bi pa za naše šole najpripravnější in najcenejši in bi z njim v najkrajšem času dosegli dva cilja — onega, ki so ga postavili početniki našega šolskega radia in drugega važnejšega, ki ga je hotela postaviti ta razprava.